

HİKMET ÖZDEMİR

Mustafa Kemal'le

ANADOLU'DA
YOLCULUK

Tarih

Mustafa Kemal'le
Anadolu'da Yolculuk

DOĞAN KİTAP TARAFINDAN YAYIMLANAN DİĞER KİTAPLARI

Turgut Özal: Biyografi
Savařta ve Barıřta Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL'LE ANADOLU'DA YOLCULUK

Yazan: Hikmet Özdemir
Editör: Feza Kőrkcüođlu
Yayına hazırlayan: Höllya Balcı

Yayın hakları: © Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.ř.
Bu eserin bütön hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.
1. baskı / Mayıs 2021 / ISBN 978-605-09-8346-3
Sertifika no: 11940

Kapak tasarımı: Taylan Polat
Baskı: Ay-han Matbaası
Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31
Bağcılar - İSTANBUL
Tel. (212) 445 32 38
Sertifika no: 44871

Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.ř.
19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 3, Kat 10, 34360 şişli - İSTANBUL
Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16
www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Mustafa Kemal'le Anadolu'da Yolculuk

Hikmet Özdemir

İçindekiler

Önsöz.....	11
Giriş.....	15
1. bölüm / Karadeniz’de	25
2. bölüm / Müfettiş Paşa Samsun’da	31
3. bölüm / Havza günlerinde telgraflar, telgrafçılar, mitingler	43
4. bölüm / Amasya’da milli davet.....	61
5. bölüm / Tokat’ta bekletilen telgraf, Sivas’ta bir gece	81
6. bölüm / Erzurum’a yolculuk.....	93
7. bölüm / Kalede “reis” seçimi ve strateji dersleri	107
8. bölüm / Şehir ve konukları.....	125
9. bölüm / Ey gaziler yol göründü.....	149
10. bölüm / Sivas’ta Milli Kongre, delegeler, sosyal hayat..	167
11. bölüm / Kongre’ye başkan planı ve hükümeti boykot kararı	195
12. bölüm / De Facto yetki kullanımı ve denge oyunu.....	211
13. bölüm / Şifreli telgraftan yazılı basına	225
14. bölüm / Hedefe yakın bulunmak	253
15. bölüm / Karda otomobiller ve atlılar.....	275
16. bölüm / Ankara ve Ankaralıları.....	313
Bitirirken.....	329
Kaynakça	331
Dizin	343

Teşekkür

Türk Tarih Kurumuna, Milli Savunma Bakanlığı Askeri Tarih ve Arşiv Dairesine, Karayolları Basın ve Halkla İlişkiler Birimine; incelememin kitap olarak basımını gerçekleştiren Doğan Kitap yönetimine; Cem Erciyes'e, Hülya Balcı'ya, Feza Kürkçüođlu'na; Murat Selam'a teşekkürlerimi sunarım.

Önsöz

Gazi Mustafa Kemal Atatürk *Nutuk* adlı eserinde milletimizin kurtuluş ve cumhuriyetimizin kuruluş mücadelesinin 1919-1926 yıllarını anlatır. Milli Mücadele'nin başlatıldığı 1919 yılı eserin toplam sayfa sayısının yüzde 37'sini yani üçte birinden biraz fazlasını oluşturmaktadır. *Nutuk*'ta 1919 yılının bu kadar ağırlıklı yer alışı neden gerekmiştir?

1919 yılının öne çıkan iki önemli özelliği vardır: Biri; Mustafa Kemal ve arkadaşlarının *Bandırma* vapuru ile Boğaz'dan Karadeniz'e açıldıkları 16 Mayıs akşamından 27 Aralık öğle vaktinde Ankara'ya gelene kadar (Erzurum ve Sivas'taki konaklamalar dahil) toplam 225 günü Anadolu'nun bağrında ve halkıyla iç içe geçirmeleri; beka krizini yerinde incelemeleridir. Diğeri, tarihi yolculuğuna “Ordu Müfettişi” göreviyle başlayan Anafartalar Kahramanı'nın, İngiltere'nin baskısı ve bizim resmi makamların onayıyla unvanından ve 12 yaşından beri şerefle taşıdığı üniformasından ayrılmak zorunda kalması, yolculuğun kalan kısmını “milletin ferdi” olarak sürdürmesi; inanılmaz bir iletişim kampanyasıyla Milli Mücadele'yi teşkilatlandırmasıdır. Ardından, Mondros Mütarekesi ile ortaya çıkan beka krizini yönetebilmek için Erzurum ve Sivas kongrelerinden sağladığı meşruiyetle *de facto* yetki kullanımına yönelmek cesaretini göstermiştir.

Öncelikle Anadolu'daki tarihi yolculuğun lojistik açıdan aydınlatılması gerekiyordu: Yol güzergâhları nasıldı? Hangi ulaşım araçları kullanılmıştı? Yolculuk boyunca kamuoyu oluşturmak için halkla ilişkiler açısından neler yapılmıştı? Varılan yer-

lerde geçici veya belirli süreli konaklama, güvenlik, iletişim, sağlık, finansman vb. ihtiyaçlar nasıl karşılanmıştı? Ateşlediği kurtuluş meşalesini kimler taşımıştı türü soruların yanıtlarını bulmaya çabaladım...

Kitabımı yazarken Mustafa Kemal'in kariyerinde "en uzun ve en zor yıl" olarak tanımladığım 1919'dan günümüze "beka krizinin yönetiminde liderlik" mirası olarak üç temel ilke kaldığını fark ettim:

Teşkilat kurmak ve yönetmek; hedeften asla vazgeçmemek ve hesap verebilir olmak...

Mustafa Kemal'le Anadolu'da Yolculuk söz konusu üç temel ilkenin –1919 koşullarında– uygulanması ve milletin evladının milli liderliğe yükselişi hikâyesidir.

Keyifli okumalar dilerim.

Hikmet Özdemir
17 Nisan 2021, Ankara

İstanbul, "Kardaşım Rauf Bey'e, 17 Nisan 1335, M. Kemal."
(MSB Arşiv ve Askeri Tarih Dairesi).

Giriş

Yağmur yağıyordu. Taksim Meydanı'na Cihangir'den çıkacak ağızda, kilisenin çevresinde bir İskoç İngiliz askeri, –bir veya birkaç– karşısındakinin gözüne batıracakmış gibi öne uzatılmış süngüleri ile nöbet bekliyordu! Otomobil kapısının mikası arkasından bunu gördün. Dönüp bana baktın. Acı duyan, fakat sızısını tutmaya çalışan donuk bir sesle: “Daha hâlâ şüphe mi var? Sade İzmir işgal edilmedi... Gördünüz ya şu süngülülere... Artık İstanbul da işgal altındadır! Biz ve memleketimiz artık işgal altındayız! Bunda hiç şüphe yok!” dedin. Dudağımı sıkarak o süngülerin karşısından düşünceli düşünceli öyle bir acı gülümseyiş gölgesi ile geçişin vardı ki...

“Birkaç gün daha müsaade... Anadolu'ya bir geçebileyim; görüşürüz” dedin. Sonra sustun. Evine kadar hiç konuşmadın... O gün Şişli'ye dönüyordun.

Ertesi gün çıkacağın Samsun yolculuğu hazırlıklarını tamamlıyordun...

Ruşen Eşref Ünaydın, *Özleyiş*, (1957), s. 125.

... Hükümet kararı ve padişah onayı ile ordu müfettişi olarak görevlendirilen Mustafa Kemal Paşa'nın, sınıf arkadaşı ve Genelkurmay İkinci Başkanı Diyarbakırlı Kâzım İnanç'a yanına alacağı subayların seçimini kendisinin yapacağını vurgulaması anlamlıdır.¹ Bu durumda kahramanımızın karargâhında görev alacak subayları hangi ölçütlere göre belirlediği merak edilecektir.

1. Falih Rıfkı Atay, *Atatürk'ün Bana Anlattıkları*, s. 115.

Yıllardır en sadık yardımcısı Cevat Abbas Güner'le 1915 ilkbaharında Arıburnu Muharebeleri'nden itibaren beraberdi. Çanak-kale Harbi'nden sonra Cevat, Edirne'de 16. Kolordu Kumandanı iken yaverliğine tayin olmuştu ve onunla devam edecekti. O gün, Ordu Müfettişliği'ne atandığına dair hükümet kararını padişah onayına sunulmak üzere götüreren Harbiye Nazırı Şakir Paşa'ya otomobiline kadar bizzat eşlik etmiş ve hemen ardından yaverine, "Cevat, şimdi beni anlayan ve bana samimiyetle bağlanacak ve işten ziyade maksadına uygun olacak kabiliyette bir yaver ve birkaç emir subayı ve yardımcıları bul!" emrini vermişti. Ardından, Genelkurmay Başkanı Cevat Paşa'yı ziyaret ile şifre cetvellerini belirledikten sonra Şişli'deki eve dönmüşlerdi. Hazırlıklarını tamamlayan Cevat Abbas, kumandanının talimatı çerçevesinde bir kâğıda not ettiği karargâha alınabilecek subayların listesini kendisine okumuştur. Kumandanın kendisi de Kurmay Albay Kâzım Dirik'i kurmay başkanlığı ve Kurmay Yarbay Mehmet Arif Karakeçili ile Kurmay Binbaşı Hüsrev Gerede'yi kurmay heyeti olarak not ettirmişti.²

Kurmay başkanı olarak düşündüğü Manastırlı Kâzım'ı Feriköy Sineması'nın karşısında bulunan evinde ziyaret etmiş ve kendisiyle beraber Anadolu'ya gidip gidemeyeceğini sormuştu. Manastırlı önerisini heyecanla kabul etmiş ve ertesi sabah Genelkurmay'da buluşarak tayin işlemlerini başlatmışlardı. Dünya Harbi'nde Şark Orduları Menzil Müfettişliği yapmıştı ve müfettişlik bölgesini iyi biliyordu.³ İsmail Arar'ın yazdığına göre Kâzım, Enver Paşa ile aynı sınıftandı.⁴

Müfettişlik kurmay heyetinde Albay Kâzım Dirik'e yardımcı olarak Yarbay Mehmet Arif'i görevlendirmişti. Selanikli Mustafa Kemal ve Adanalı Mehmet Arif Harbiye'de aynı sınıfta okumuşlardı. Tanıkların anlatımına göre birbirlerine kardeş gibi benzerlerdi.⁵ Kurmay Heyeti'nin diğer üyesi Binbaşı Hüsrev'in çocuk-

2. Atatürk'ün Yaveri Cevat Abbas Güner, s. 113 ve 216-217.

3. Atatürk Ansiklopedisi, Cilt IV, s. 264-265 [Kurmay Albay Kâzım Dirik'in Anlatımı].

4. İsmail Arar, "Atatürk'le Beraber Samsun'a Çıkanlar", s. 4.

5. Fethi Tevetoğlu, *Atatürk'le Samsun'a Çıkanlar*, s. 165.

luk yılları babası Hersekli Ferik Mehmet Ali Paşa'nın görev yaptığı Erzurum'da geçmişti. Ayrıca kendisi Dünya Harbi'nde dört yıl boyunca Erzurum'da bulunmuştu, bölgeyi ve insanları tanıyordu. Bu nedenle Mustafa Kemal Paşa'ya Hüsrev'i karargâhına alması önerilmişti. Hüsrev, Şişli'deki evinde ziyaret ettiğinde Paşa görevinin ordu müfettişliğinden çok iç güvenlikle ilgili olduğunu söylemişti. Gerçi Hüsrev'in beklentisi kurmay başkanlığıydı; ancak rütbesine göre kurmay heyetinde olacaktı. Bu kabiliyetli kurmayı istihbarat ve propaganda işlerini yürütmekle görevlendirecek, yanına da onun sınıf arkadaşı Yüzbaşı Ali Mümtaz'ı verecekti.⁶

Sıhhiye Reisi Doktor Albay İbrahim Tali Öngören'di; yardımcılığını Doktor Binbaşı Refik Saydam yapacaktı. İbrahim Tali'yi Bingazi ve Derne'deki mücadele günlerinden tanıyordu. Daha sonra Çanakkale, Kafkasya ve Suriye-Filistin cephelelerinde karargâhındaydı.⁷ 1918'de Yıldırım Orduları Grubu Sıhhiye Müfettişi'ydi.⁸ Doktor Binbaşı Refik Saydam'la 1908 yılında Selanik'te Üçüncü Ordu Hastanesi'nde ve bağlı birliklerinde tanışmış olmaları muhtemel.⁹

Topçu Reisi Binbaşı Kemal Doğan, 1911'de Bingazi karargâhından tanıdığı silah arkadaşlarındandı. Daha önce 31 Mart ayaklanmasında Selanik'ten yola çıkan Hareket Ordusu'nda da beraber çalışmışlardı.¹⁰

Fethi Tevetoğlu'nun *Atatürk'le Samsun'a Çıkanlar* (Ankara, 1971) adlı eserinde yer alan biyografik bilgilere göre, Müfettişlik Karargâhı'nda görevli subaylardan Piyade Yüzbaşı Ali Mümtaz Tünay, Çanakkale Harbi'nde ve daha sonra Diyarbakır'da 16. Kolordu'da kumandanla beraberdi (s. 224). Piyade Yüzbaşı İsmail Hakkı Ede, yine Çanakkale Harbi'nde Mustafa Kemal ile beraber savaşan kadrodandı (s. 235). Piyade Yüzbaşı Ali Şevket Öndersev'le harp yıllarından tanışmaktaydı (s. 245) ve Dördün-

6. *Hüsrev Gerede'nin Anıları*, s. 23-24, 27 ve 43.

7. *Yakınlarından Hatıralar*, [İbrahim Tali Öngören], s. 110 ve 113.

8. *Meşhur Valiler*, s. 485.

9. Fethi Tevetoğlu, *Atatürk'le Samsun'a Çıkanlar*, s. 204.

10. Leyla Kılıç, [Binbaşı Kemal Doğan'ın Kızı Ayfer Neyzi], s. 15.

cü Sınıf Kâtip Memduh Atasev'in katılması için referansı olmuştu (281).

Piyade Üsteğmen Arif Hikmet Gerçekçi, Conkbayır'nda Mustafa Kemal'in kumandasında savaşmıştı. Daha sonra Diyarbakır'da 16. Kolordu karargâhında kendisiyle beraberdi. Ekibe yaver olarak seçilmişti ve ihtiyaç üzerine aynı görevle 3. Kolordu Kumandanı Refet Bele'ye verilecekti. Arif Hikmet, Başyaver Cevat Abbas'ın eşi Memduha Hanım'ın kuzeniydi.¹¹ Ekipte İaşe Üsteğmeni Abdullah Kunt, Şifre Kâtibi Faik Aybars da yer alıyorlardı.¹² Birinci Sınıf Kâtip Faik, Balkan Harbi'nde Çanakkale Mürettep Kuvvetler Karargâhı'nda görev yapmış ve Edirne ileri harekâtına katılmıştı. Kumandanla tanışıklığı buradan olabilir.¹³

Başyaver Mütareke'den birkaç ay önce kumandanın yanında bulunan Topçu Teğmen Muzaffer Kılıç'ı müfettişlik yaverliğine yazmıştı. Muzaffer, Filistin-Sina Cephesi'nden Yedinci Ordu geri çekilirken Mustafa Kemal Paşa'nın emir subayıydı ve uzun yıllar yanından ayrılmayacaktı.¹⁴

Yine listede Piyade Yüzbaşı Ali Şevket Öndersev, Piyade Teğmen Hayati emir subaylıklarına ve Piyade Yüzbaşı İsmail Hakkı Ede ile Piyade Yüzbaşı Ali Mümtaz Tünay kurmay yardımcılıklarına ve Memduh Atasev askeri sivil kâtipliğe ve Piyade Ön Yüzbaşı Tokatlı Mustafa Vasfi Süsoy karargâh kumandanlığına yazılmıştı. Kumandan, bu subayların ayrı ayrı kabiliyet ve faziletlerinin derecelerini yakından biliyordu. Harbiye Nazırlığı bu subayların tayinlerini hemen onaylamıştı.¹⁵

10 Mayıs'ta Müfettiş Paşa, Sivas'ta 3. Kolordu Kumandanlığı'na, Harbiye Nezareti'nin müfettişlik karargâhının ihtiyacı olan beş otomobil ve iki kamyonun kolordular bölgesinden sağlanabileceğini bildirdiğini yazmış; yeterli benzin ile lastikleri dahil kolorduca sağlam ve dayanıklı kaç binek otomobilinin ne za-

11. Atatürk'ün Yaveri Cevat Abbas Güner, s. 182.

12. Tevfik Bıyıklıoğlu, *Atatürk Anadolu'da 1919-1921*, s. 356, dn. 1.

13. Mustafa Balcıoğlu, "Atatürk'le Samsun'a Çıkanlar Biyografisine Katkı", s. 832, 833 vd.

14. Fethi Tevetoğlu, *Atatürk'le Samsun'a Çıkanlar*, s. 271.

15. Atatürk'ün Yaveri Cevat Abbas Güner, s. 216-218.

man ve nerede hazır bulundurulabileceğini sormuştu. Özellikle otomobil markalarıyla lastik çaplarının ve benzin temin yerlerinin açıkça belirtilmesini istemişti.¹⁶

Birkaç gün sonra Harbiye Nezareti'ne en az iki otomobilin gerekli olduğunu ve bunun sağlanmadığını yeniden yazacaktı.¹⁷

Bütün ısrarlarına rağmen Samsun'a yalnız bir otomobil götürebileceklerdi.

Bandırma vapurunun ikinci kaptanı, "Samsun'a geldiğimiz zaman Mustafa Kemal Paşa, elini kaptanın omzuna koyarak okşayan bir sesle, 'Burada otomobilin kıymeti vardır. Kendi gözetiminizde indiriniz, bir kazaya uğramasın!' buyurdular. Anlaşıyor ki, çok geniş bir yolculuğa çıkan bu büyük adam, binek otomobillerinden çok şeyler bekliyordu" diye anlatacaktı.¹⁸

Ordu Müfettişliği görevi geniş bir alanı kapsadığından ulaşım araçları olarak otomobillerden yararlanılması bir zorunluluktur.

Bütün hazırlıklar tamamlanmış ve hareket günü gelmişti...

16 Mayıs Cuma. Hava önceki gün gibi yine yağmurluydu.¹⁹ İstanbul gazetelerinde İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali haberleri sansür yüzünden yer alamıyordu. Gazeteler ancak ertesi gün işgal ve bazı protesto haberlerini yazabileceklerdi.²⁰

O sabah Mustafa Kemal Paşa önce Babıâli'de sadrazama ve makamlarında Dahiliye ve Harbiye nazırlarına ziyaretlerde bulunmuştu. Bu sırada merkezi Sivas'ta bulunan 3. Kolordu Kumandanlığına Kurmay Albay Refet Bele'nin tayinini yaptırmış ve kendisinden akşama doğru karargâhı Samsun'a taşıyacak *Bandırma* vapurunda buluşmak üzere hazırlanmasını rica etmişti. Refet, emri henüz tebellüğ ettiğini ve atları yüzünden bir günde hazırlanmanın güçlüğünü öne sürecek; fakat son anda vapura yetişecekti.²¹ Albay Refet'in görevlendirilmesi aynı gün onay-

16. Atatürk'ün Samsun'a Çıkışı ve Kurtuluş Savaşı'nın Başlatılmasına Dair ..., s. 37 (Belge No: 10).

17. Atatürk'ün Samsun'a Çıkışı ve Kurtuluş Savaşı'nın Başlatılmasına Dair ..., s. 60 (Belge No: 16).

18. Utkan Kocatürk, *Atatürk Çizgisinde Geçmişten Geleceğe*, (Tahsin Dalaylı), s. 308.

19. Nilüfer Hatemi, *Mareşal Fevzi Çakmak ve Günlükleri*, s. 650.

20. Zeki Sarıhan, *Kurtuluş Savaşı Günlüğü I*, s. 247-248.

21. Atatürk'ün Yaveri Cevat Abbas Güler, s. 218-219.

lanmış²² ve atanma kararı *Bandırma* vapuru ayrıldıktan bir gün sonra, 17 Mayıs'ta *Takvim-i Vekayi* gazetesinde yer almıştı.²³

Öğle ezanından hemen önce padişah fahri yaveri olduğundan Beşiktaş Sinanpaşa Camii'nde namaza ve selamlığa gitmişti. Hünkâr mahfilinde huzura kabul ile padişaha veda etmişti. Padişah, başarıya ulaşacağına inandığını söylemiş ve fahri yaverine hediye olarak altın kol saati vermişti.²⁴

Müfettiş Paşa annesi ve kız kardeşi ile Padişah'ın kabulünden sonra vedalaşmıştı.²⁵ Evden çıktıktan sonra Cevat Abbas'la önce Beşiktaş Postanesi'ne uğramışlardı. Paşa, annesi çok hasta olduğu için mektupları memurlardan biri götürsün, gerekirse okusun diye ricada bulunmuştu. Aynı konuyu bir dostuna da rica etmişti.²⁶

İkinci vakti oluyordu, otomobille Galata rıhtımına inmişlerdi.²⁷

Uğurlamak üzere eski Bahriye Nazırı Rauf Orbay ve Selamet Partisi Başkanı Selami Paşa ve daha başka arkadaşları gelmişti.²⁸

Müfettiş Paşa sahilde vapurun rıhtıma yanaşmadığını görünce önce kuşkulanmış, bir engelin çıkıp çıkmadığını anlamaya çalışmıştı. Beraber yola çıkacak arkadaşları oradaydılar. Dahiliye Nazırı Mehmet Ali de gelecekti uğurlamaya. Onu bekliyorlardı. Müfettiş Paşa saatine baktı, yanında Rauf Bey vardı, "Rauf, sen istersen git, neredeyse Mehmet Ali Bey gelecek. İkimizi yan yana görmesin. Refet'e beklediğini söylerim" dedi. Rauf'la vedalaştılar. Ayrılırken Rauf'un kulağına eğildi: "Ben gidiyorum Rauf, belki bir daha görüşemeyiz. Başın sıkışıp İstanbul'dan çıkmak istersen, Anadolu'da beni bulursun" diye fısıldadı. Rauf rıhtımdan ayrıldı. Paşa bir taraftan gözleriyle Dahiliye Nazırı Mehmet Ali'yi arıyordu. Bu sırada yanına bir jandarma yüzbaşısı yaklaştı. Nazi-

22. Erdal Aydoğan, *Samsun'dan Erzurum'a Mustafa Kemal*, s. 31, dn. 21.

23. Zeki Sarıhan, *Kurtuluş Savaşı Günlüğü I*, s. 249-377.

24. *Atatürk Ansiklopedisi*, Cilt IV, s. 272 (Cemal Bolayır'ın anlatımı).

25. *Atatürk'ün Yaveri Cevat Abbas Güre*, s. 219.

26. Enver Konukçu, "Bandırma Vapuru", s. 111.

27. Doğan K Dirik, *Vali Paşa Kâzım Dirik*, s. 63.

28. *Atatürk Ansiklopedisi*, Cilt IV, s. 272 (Cemal Bolayır'ın anlatımı).

rın uğurlamada bulunamadığı için üzüldüğü, kendilerine iyi yolculuklar dilediği mesajını ilettili.²⁹

Müfettiş Paşa herkesle el sıkıştıktan sonra kendisini vapura götürecektir istimbota bindi; rıhtımdakiler, istimbota vapura yanaşmaya kadar beklediler.³⁰

Akıntıdan fazla etkilenmesin diye *Bandırma* vapuru Kızkulesi ile Selimiye arasında dar alanda bekliyordu.³¹ İstimbota açıkta demirli vapura doğru yol alıyordu. Martların sesleri, küreklerin suda çıkardığı seslere karışıyordu. İstimbota gidenler de vapura bindiler. Herkes suskunluk içindeydi.³²

1878'de İngiltere'de inşa edilen yelken ve buhar donanımlı, demir uskurlu bu vapur, 45,75 metre uzunluğunda, 6,83 metre genişliğindeydi. 1894'te İstanbul'da İdare-i Mahsusa tarafından satın alınmıştı. Aralık ayında Erdek yakınlarında kayalara çarpmış, 1915 Mart'ında Silivri açıklarında bir İngiliz denizaltısından torpil yemişti, posta vapuru olarak kullanılıyordu.³³

Çanakkale Harbi'nde Akbaş Limanı'na cephaneye ve erzak taşıma işleri yapmıştı.³⁴

Mustafa Kemal Paşa ile *Bandırma* vapuruyla Samsun'a gidecek (ki İngiliz İşgal İdaresi'nden Samsun'a gideceklerine dair iki ayrı müracaatla vize alınmıştı) bütün görevlilerin unvanları ve isimleri şu şekildeydi:³⁵

Dokuzuncu Ordu [sonra Üçüncü Ordu] Kıtaları Müfettişi Mustafa Kemal Paşa

Üçüncü Kolordu Kumandanı Kurmay Albay Refet (Bele)

Dokuzuncu Ordu Kıtaları Müfettişlik Kurmay Başkanı Albay Kâzım (Dirik)

29. Refik Necdet Aktaş, *Atatürk'ün Bağımsızlık Savaşı Nasıl Başladı*, s. 23.

30. *Atatürk Ansiklopedisi*, Cilt IV, s. 272 (Cemal Bolayır'ın anlatımı).

31. Enver Konukçu, "Bandırma Vapuru", s. 110.

32. Refik Necdet Aktaş, *Atatürk'ün Bağımsızlık Savaşı Nasıl Başladı*, s. 23.

33. Murat Bardakçı, *Bir Devlet Operasyonu: 19 Mayıs*, s. 95-97.

34. *Atatürk'ün Yarı Başında Nuri Ullusu'nun Hatıraları*, s. 18.

35. Murat Bardakçı, *Yıkılış ve Kuruluş*, s. 152-153.

1919: Mustafa Kemal'in
kariyerinde en uzun ve en zor yıl.

Mustafa Kemal ve arkadaşları
Bandırma vapuru ile Boğaz'dan
Karadeniz'e açıldıkları 16 Mayıs
akşamından 27 Aralık öğle vaktinde
Ankara'ya gelene kadar toplam 225
günü Anadolu'nun bağrında, halkla
iç içe geçirdiler. Tarihi yolculuğuna
"ordu müfettişi" göreviyle başlayan
Anafartalar Kahramanı, yolculuğun
kalan kısmını "milletin ferdi"
olarak sürdürmüş ve inanılmaz
bir iletişim kampanyasıyla Milli
Mücadele'yi örgütlemiştir.

Prof. Dr. Hikmet Özdemir,
Anadolu'daki bu tarihi yolculuğa ışık
tutuyor: Yol güzergâhları nasıldı?
Hangi ulaşım araçları kullanılmıştı?
Yolculuk boyunca kamuoyu
oluşturmak için neler yapılmıştı?
Varılan yerlerde konaklama,
güvenlik, iletişim, sağlık, finansman
vb. ihtiyaçlar nasıl karşılanmıştı?
Mustafa Kemal'in ateşlediği kurtuluş
meşalesini kimler taşımıştı?

Mustafa Kemal'le Anadolu'da
Yolculuk zorlu bir mücadelenin ve
milletin evladının milli liderliğe
yükselişi hikâyesidir.

Hikmet Özdemir siyaset bilimi ve kamu yönetimi profesörüdür. Ankara'da
Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü sevk ve idare programından lisans
ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden siyaset bilimi ve kamu
yönetimi yüksek lisans ve doktora dereceleri aldı. TÜBİTAK, Başbakanlık,
Cumhurbaşkanlığı, Kırıkkale, Başkent, Kocaeli üniversitelerinde çalıştı.
2007'de emekli olduktan sonra Ankara Üniversitesi, Harp Akademileri ve Kara
Harp Okulu lisansüstü programlarında dersler verdi. Daha önce yayımlanmış
olan eserleri arasında Fahri Korutürk, Turgut Özal ve Atatürk biyografileri vardır.

tavsiye edilen
KDV'siz
satış fiyatı

₺ 39

ISBN 978-605-09-8346-3

ISBN 978-605-09-8346-3

9 786050 983463

Doğan
Kitap